

УДК 373.3.091.33:[57.081.1+3+9]
DOI: 10.31652/2412-1142-2022-63-87-95

Грошовенко Ольга Петрівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна
ORCID ID: 0000-0002-3251-5178
olgapdpu@gmail.com

Жовнич Олеся Володимирівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри методики навчання іноземних мов
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна
ORCID ID: 0000-0001-6430-7341
zhole@ukr.net

Коваль Тетяна Василівна

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мистецьких дисциплін дошкільної і початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна
ORCID ID: 0000-0002-3190-1181
tanyabyzja@ukr.net

**ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ
ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ “Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ”**

Анотація. У статті акцентовано увагу на технології проблемного навчання як інновації, яка характеризується раціональною організацією освітньої діяльності. Виняткова роль технології проблемного навчання схарактеризована у контексті реалізації концепції Нової української школи,

принципів особистісно орієнтованого, компетентнісного, інтегрованого підходів. Імплементация технології проблемного навчання досліджена на уроках інтегрованого курсу “Я досліджую світ”.

У статті звернено увагу на тому, що в основі технології проблемного навчання – проблемна ситуація. Проблемну ситуацію розглянуто як інструмент технології проблемного навчання, що виникає в результаті мислительної взаємодії учня з навчальним матеріалом. Особливу увагу зацентовано на необхідності опанування учителем прийомами створення проблемної ситуації на уроці. Проблемна ситуація має викликати пізнавальну потребу, допомогти дитині розкрити суть процесу або явища, що вивчається.

У результаті теоретичного пошуку зроблено висновок, що проблемна ситуація характеризується уявною несумісністю двох чи більше інформацій. Створення проблемної ситуації – основа проблемного навчання, що передбачає належний рівень підготовленості, зацікавленості учня в пошуку невідомого результату.

У процесі вивчення молодшими школярами інтегрованого курсу “Я досліджую світ” у дітей формуються уявлення про навколишній світ. Уроки за інтегрованим курсом “Я досліджую світ” загалом мають практичне спрямування. Інтегрований курс “Я досліджую світ” базується на творчій співпраці між учнем та учителем, навчанні на ситуаціях, наближених до реального життя. Технологія проблемного навчання у цьому контексті є актуальним інструментом формування природничих компетентностей.

Технологія проблемного навчання розглядається з позиції ефективного інструменту отримання бажаного освітнього результату, методологічного рівня розгляду педагогічних проблем, впровадженням системного мислення.

Концепцію проблемного навчання розглянуто як таку, що має в своїй основі підоснову розвитку, міцності знань при їх самостійному досягненні. Технологію проблемного навчання розглянуто як педагогічну методику, що може служити різним цілям і органічно застосовуватися в різних педагогічних технологіях.

Ключові слова: проблемне навчання, технологія, інтегрований курс “Я досліджую світ”.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. В умовах реформування системи освіти України актуальним є завдання організації освітнього процесу на засадах компетентнісного, інтегрованого, особистісно орієнтованого навчання [3]. Демократизація системи освіти передбачає запровадження інновацій, важливість яких обумовлюється кількома аспектами: можливість встановлення рівноправних партнерських стосунків між учителем і учнем, організація в процесі навчання продуктивної співпраці, орієнтація навчання на результат і набуття учнями найважливіших компетентностей, можливість практичної реалізації суб’єкт-суб’єктного та особистісно зорієнтованого підходів до організації освітнього процесу [1].

Інтерес до технології проблемного навчання як освітньої інновації з’явився в Україні у 70-80 рр. XX ст. Концепція проблемного навчання розвивалась у контексті розвивального навчання, у якій на перший план було висунуто ідею систематичної самостійно-пошукової діяльності, а система методів вибудовувалась з урахуванням принципу цілепокладання і проблемності.

Пріоритетним напрямком розвитку освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства [4, с.2]. Реформування системи освіти в Україні пов’язано із оновленням концептуальних принципів та пошуку оптимальних напрямків освітньої моделі, яка б була зорієнтована на майбутнє. У цьому контексті важливе значення надається проблемному навчанню. Саме проблемне навчання є тією інновацією, яка допомагає створити усі умови задля збагачення активного ставлення учнів до оволодіння знаннями, інтенсивного розвитку їхньої самостійної пізнавальної діяльності та індивідуальних творчих здібностей. Проблемне навчання є основним засобом активізації розумової діяльності учнів, розвитку пізнавальних інтересів, творчих здібностей школярів.

Відтак, реформування освіти в Україні передбачає інший підхід у конструюванні змісту. Забезпечення суб’єктності освітнього процесу, застосування новітніх методик, які формують творчу, мислячу особистість передбачає повну пере загрузку системи освіти, яка зорієнтована на входження в єдиний світовий освітній і інформаційний простір. Концептуальні зміни супроводжуються істотними перетвореннями в педагогічній теорії і практиці освітнього процесу.

Оновлення змісту початкової освіти вимагає не тільки включення в освітній процес технологічних нововведень, а й зміни організаційної та змістовної сторони навчального процесу, що супроводжуються багаторівневою побудовою навчання, яке сьогодні все більше орієнтується на удосконалення підготовки кожного учня, пізнання його здібностей та інтересів, що забезпечують розвиток особистісного творчого потенціалу.

Навчання в початковій школі вимагає від дитини засвоєння великого обсягу знань, практичних умінь та навичок. Для успішного навчання сучасної дитини необхідно створення певних умов на уроці, які сприяють розвитку інтересу, формуванню мотивів навчальної діяльності учнів. У процесі засвоєння змісту інтегрованого курсу “Я досліджую світ” молодші школярі опановують соціальний досвід. Цей курс охоплює систему знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності, способи дослідницької діяльності. Викладання даного курсу відбувається на основі інтегрованого, компетентнісного підходів із використанням широкого спектру інноваційних технологій, які забезпечують формування цілісної картини світу, предметних компетентностей, розвиток особистості молодшого школяра, а головне – допомагають зробити процес навчання цікавим та захоплюючим дійством [8, с.15]. Технологія проблемного навчання відповідає вимогам демократизації освіти та суспільства, є дієвим інструментом формування предметних компетентностей, розвитку особистості. Однак, аналіз практики викладання інтегрованого курсу “Я досліджую світ” засвідчує дещо іншу реальність: учителі мало обізнані із можливостями інновацій, неохоче використовують їх у освітньому процесі, надають перевагу застарілим методам роботи. Відтак, актуальність проблеми, недостатня її розробленість у теорії та практиці навчання обумовила вибір теми дослідження: *“Використання технології проблемного навчання на уроках інтегрованого курсу “Я досліджую світ”*.

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ.

Проблемна активність учня, зокрема, учня початкових класів - це одна із центральних проблем педагогіки. Вона була стержнем багатьох педагогічних теорій минулого (Я.Коменського, Й.Г.Песталоцці, Ф.Дістерверга, К.Ушинського). І це не випадково, оскільки сам процес людського пізнання носить активний, творчий характер, а здібності людські, в тому числі і пізнавальні, розвиваються лише в активній самостійній діяльності. В проблемному навчанні створюються найбільш сприятливі умови для формування таких якостей особистості, як пізнавальний інтерес, творча активність і самостійність. А це дає можливість реалізувати вимоги Концепції Нової української школи, де зазначається про необхідність вибору і структурування навчально-виховного матеріалу на засадах диференціації та інтеграції, забезпечення альтернативних можливостей для одержання освіти.

Питання проблемного навчання, особливостей його використання в освітньому процесі початкової школи залишаються актуальними темами досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців та педагогів-практиків. У педагогічній науці по-різному трактується розуміння особливостей функціонування проблемності на уроці, а також сам безпосередній вплив проблемної ситуації на пізнавальну активність та психологічний стан особистості (І.Льницька, І.Лернер, М.Махмутов, М. Скаткін, А.Фурман, Л.Фрідман). Проте всі твердження науковців єдині в тому, що ядром проблемного навчання є проблемні ситуації.

Сьогодні проблемне навчання є швидше теоретичною моделлю розвиваючого навчання, ніж реалізується на практиці як цілісний процес. Основні положення проблемного навчання недостатньо методично конкретизовані, не розроблені чисельні питання його доцільного застосування. Тому проблемність у сучасній масовій школі використовується епізодично і, як правило, не завжди ефективно. Основна причина відсутності широкого використання проблемного навчання полягає в тому, що теоретичні розробки питань, які стосуються проблемності, не доведені до рівня конкретної педагогічної технології. Отже, питання проблемного навчання в початковій школі досить актуальне на сьогоднішній день. Усвідомлення цієї проблеми і потреба опанувати теоретичними основами проблемного

навчання та недостатня розробленість цього питання в практичному аспекті зумовило вибір теми статті.

Мета статті – визначити педагогічні умови ефективної реалізації проблемного навчання в процесі засвоєння молодшими школярами інтегрованого курсу “Я досліджую світ”.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасна педагогіка як наука знаходиться в процесі постійного розвитку: у міру зміни ролі людини в культурі, економіці і всіх сферах суспільних відносин, змінюються і цілі, які ставить перед собою освіта, удосконалюються педагогічні методи, з'являються нові ідеї, поживаються старі, такі, що стали актуальними. Разом з тим, фактична система освіти володіє достатньою інертністю до нововведень, що, з одного боку, є певним стримуючим чинником для розвитку теорії педагогіки, а, з іншого боку, має і позитивний ефект, оскільки така інертність носить і системозберігаючий характер.

В Україні в умовах відносної лібералізації системи освіти, дістали можливість свого розвитку і втілення на практиці різні педагогічні технології, концепції і методи навчання. Аналіз останніх досліджень і публікацій учених показав, що основним проблемам освітньої інноватики в сучасній теорії і практиці присвячено низку праць науковців, зокрема роботи А.Коломієць, Н.Лазаренко, О.Пометун, Л.Ребухи та ін.

У теорії і практиці педагогіки в даний час існує велика кількість різноманітних концепцій, теорій, підходів до навчання, заснованих на тих або інших освітніх цілях, на тих або інших особливостях передачі або засвоєння знань, розвитку особистості учнів і т.д. Найбільш теоретично обґрунтовані і методологічно розвинені з них формують педагогічні технології. Відповідно до визначення ЮНЕСКО, педагогічна технологія є системним методом планування, застосування і оцінювання всього процесу навчання і засвоєння знань шляхом обліку людських і технічних ресурсів та взаємодії між ними для досягнення ефективнішої форми освіти.

Інноваційний процес в освітній сфері володіє певними особливостями, пов'язаними зі специфікою діяльності освітніх установ [5, с.86]. Ураховуючи той факт, що технологія проблемного навчання характеризуються раціональною організацією навчальної діяльності, можливістю отримати бажаний результат з найменшими витратами, методологічним рівнем розгляду педагогічних проблем, впровадженням системного мислення, її застосування є актуальним у контексті інтегрованого навчання з метою активного одержання учнями знань, формування прийомів дослідницької і пізнавальної діяльності, залучення до наукового пошуку, творчості, виховання соціально значимих рис особистості.

В основі використання технології проблемного навчання – конструювання творчих завдань, підвищення пізнавальної спрямованості та активності здобувачів освіти. Проблемне навчання відіграє виняткову роль у формуванні позитивних мотивів навчання та подоланні пізнавальних труднощів.

Теоретичні основи технології проблемного навчання досліджені у наукових працях А.Леонтьєва, П.Гальперіна, В.Давидова, Н.Менчинської та ін. Науковці основне дидактичне призначення технології проблемного навчання вбачали у педагогічному керуванні активною пошуковою діяльністю учнів, а в основу проблемного навчання заклали проблемну ситуацію.

Проблемна ситуація – психологічний стан, що виникає в результаті мислительної взаємодії учня з навчальним матеріалом і викликає пізнавальну потребу розкрити суть процесу або явища, що вивчається. Проблемна ситуація – це пізнавальна трудність, суперечливий матеріал. Учні для вивчення нової теми повинні самостійно здійснити ряд мислительних операцій: аналіз, синтез, порівняння, аналогію, узагальнення. Проблемна ситуація характеризується уявною несумісністю двох чи більше інформацій.

Створення проблемної ситуації – найвідповідальніший етап у проблемному навчанні, що полягає в пошуковій діяльності учнів, яка починається з постановки питань (створення проблемної ситуації), продовжуючись у розв'язанні проблемних завдань, у проблемному

викладі знань учителем, у різноманітній самостійній роботі учнів. Такий вид навчання передбачає належний рівень підготовленості, зацікавленості учня в пошуку невідомого результату.

У процесі вивчення молодшими школярами інтегрованого курсу “Я досліджую світ” у дітей формуються уявлення про навколишній світ, знання

різних видів соціального досвіду, система інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки [2, с.95]. Уроки за інтегрованим курсом “Я досліджую світ” загалом мають практичне спрямування. Учителі мають відпрацьовувати з учнями конкретні здоров’язбережувальні, соціальні, технологічні та інші навички та уміння, належні поведінкові дії на уроках і загалом, мотивацію школярів на здоровий і безпечний спосіб життя, а також розв’язання конкретних навчальних і життєвих ситуацій [11, с.249].

Інтегрований курс “Я досліджую світ” базується на творчій співпраці між учнем та учителем, навчанні на ситуаціях, наближених до реального життя. Викладання даного курсу передбачає створення сприятливого емоційного клімату у класі, формування відчуття класу як єдиної команди, володіння методами інтегрованого навчання і розвитку в учнів множинних компетентностей, зокрема психосоціальних, ключових і предметних [1].

Особливістю даного курсу є його спрямованість на адекватне використання учителем різного роду активних методів навчання, що дозволяє враховувати індивідуальні стилі сприйняття і стратегії навчання учнів: робота в групах, мозковий штурм, проєкти, тематичні дослідження, рольові ігри тощо [9, с.95].

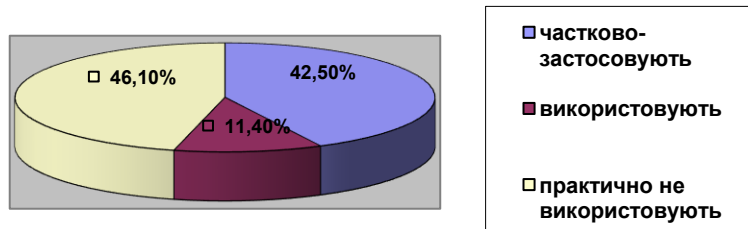
Сучасним учням доступні найрізноманітніші джерела інформації, але часто саме наявність готової інформації сприяє розвитку пасивності. Зникає прагнення до пошуку, пізнання, творчості, тобто діяльності. Зрозуміло, що персональний вектор розвитку кожного учня не завжди збігається з напрямком руху у велику науку. Але із задоволенням і користю вчитися здатні всі. Для цього процес навчання має бути сконструйований з максимальним наближенням до запитів і можливостей дитини. Головне завдання вчителя – створити такі умови на уроці, за яких дитина, виконуючи навчальне завдання, несподівано для себе робить певні узагальнення. Для цього педагог у навчальному процесі повинен використовувати різноманітні методи стимулювання навчальної діяльності.

Оптимальне використання різних інноваційних методів навчання сприяє організації ефективної навчальної роботи [6, с.86]. З метою з’ясування позиції вчителів щодо доцільності використання методів проблемного навчання у процесі вивчення молодшими школярами інтегрованого курсу “Я досліджую світ” нами було організовано та проведено анкетування, у якому взяло участь 37 респондентів (вчителі початкової школи). Результати опрацювання анкетних даних дають підстави для висновку про те, що педагоги у більшості випадків (89,6 %) позитивно ставляться до реалізації проблемного підходу на уроках та використання методів проблемного навчання. Проте, не всі вчителі-практики активно використовують проблемні методи, керуючись такими установками: “використання проблемних ситуацій передбачає спеціальну підготовку учня” (12,3 %); “учні не розуміють проблемного питання” (21,4 %); “не раціонально витрачається час на уроці” (23,5 %); “учні не володіють конструюванням навчальних проблемних ситуацій” (14,5 %) тощо. Серед відповідей були й такі: “недостатнє навчально-методичне забезпечення школи (32,5 %); деякі вчителі називали однією із причин ігнорування технологією проблемного навчання професійну некомпетентність (45 %).

Деякі з опитаних нами вчителів відчували боязнь отримати негативну учнівську відповідь, чи зафіксувати недостатній рівень оволодіння змістом навчального матеріалу. Проте, серед учителів були й такі, які застосовують проблемні ситуації (21,4 %). Відповіді педагогів переконливо доводили той факт, що використання технології проблемного навчання на уроках інтегрованого курсу “Я досліджую світ” сприяє формуванню позитивної мотивації молодших школярів, розвитку творчого мислення, формуванню предметних компетентностей.

Більшість опитаних нами учителів схильні вважати, що проблемні ситуації є гарним підґрунтям створення комфортних умов для розвитку у молодших школярів ініціативи, критичного мислення, навичок співпраці тощо.

Для кращої наочності результати анкетування вчителів-практиків щодо використання методів проблемного навчання у практиці роботи школи I ступеня представлено на рис.1.

Рис.1. Використання методів проблемного навчання у практиці роботи школи I ступеня (за результатами констатувального етапу дослідження)

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Таким чином, результати I етапу констатувального експерименту засвідчують наявність педагогічного протиріччя між ефективністю використання методів проблемного навчання та реальним практичним станом. У більшості випадків учителі позитивно ставляться до концепції проблемного підходу, однак неохоче використовують її у педагогічній практиці.

З метою дослідження впливу проблемного навчання на ефективність засвоєння програмового матеріалу інтегрованого курсу “Я досліджую світ”, нами було організовано та проведено II етап експерименту. Обрано контрольний та експериментальний клас. У контрольному класі проводилися традиційні уроки, у експериментальному - на уроках інтегрованого курсу “Я досліджую світ” використовувалися проблемні ситуації, що базуються на активній участі самих учнів у процесі набуття знань. Для встановлення впливу проблемних ситуацій на глибину і повноту знань, учням були запропоновані різноманітні ситуації, які допомагали їм відтворити свої знання на практиці.

Так, у процесі дослідження нами було зафіксовано той факт, що молодші школярі активно включалися у пропонувані види робіт, їх інтерес до навчання помітно зріс. Використання проблемних ситуацій сприяло залученню учнів усього класу до активного пошуку, кращому засвоєнню навчального матеріалу. У процесі проведення низки проблемних уроків (“Подорожуємо і відкриваємо світ”, “Чарівні перетворення”, “Світ невидимий”) молодші школярі вправлялися в умінні висловлювати власну думку, працювати в парі, активно включатися у роботу, логічно мислити. Проблемні ситуації, пропонувані учням, передбачали розв’язання навчальних проблем, у процесі чого формувалися нові знання, уміння, навички. Учні виявляли особливу зацікавленість, активність, самостійність, креативність. У процесі моделювання і розв’язку проблемних ситуацій молодші школярі стикалися із необхідністю теоретичного і практичного занурення у проблему. Учні відчували інтелектуальне утруднення, яке спонукало їх до аналізу зовнішніх суперечливих фактів, явищ, висловлювань, самостійного порівняння, зіставлення, формулювання гіпотез, висновків та їх перевірки тощо. Відтак, констатуємо, що застосування проблемних ситуацій на уроках інтегрованого курсу “Я досліджую світ” сприяло підвищенню рівня якості оволодіння учнями навчального матеріалу. Результати засвідчують про збільшення кількості учнів з високим рівнем засвоєння знань на фоні зменшення кількості учнів з низьким рівнем знань у експериментальному класі. У процентному співвідношенні це добре видно на рис. 2.

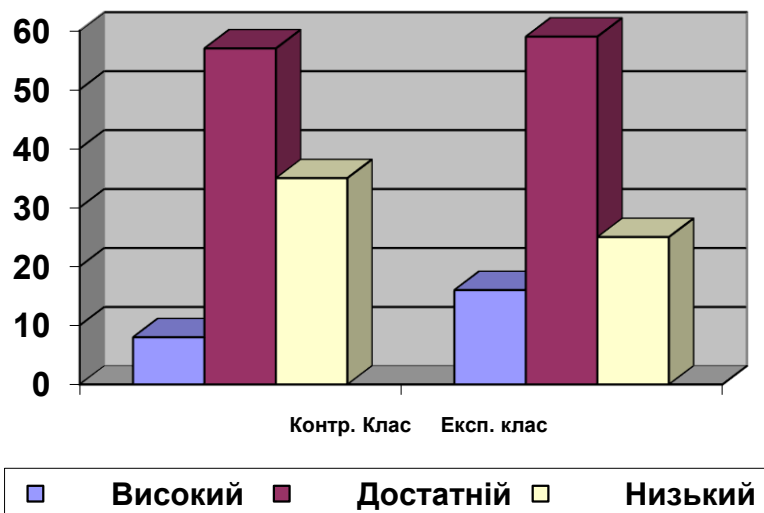

Рис.2. Рівні оволодіння змістом навчального матеріалу інтегрованого курсу “Я досліджую світ” (за результатами констатувального етапу дослідження)

Провівши дослідницько-експериментальний аналіз ефективності та доцільності використання проблемного підходу у навчанні молодших школярів на уроках інтегрованого курсу “Я досліджую світ”, можна з упевненістю сказати, що дуже важливим і необхідним є застосування елементів проблемного навчання в початковій школі. Використання проблемних ситуацій на уроках інтегрованого курсу “Я досліджую світ” не лише сприяє розумовому розвитку учнів, а й формуванню мотивації, інтересу до навчання. Проблемні уроки сприяють розвитку особистості молодшого школяра, вони пов’язують шкільне навчання із життям, підвищують рівень критичної рефлексії.

Використання технології проблемного навчання сприяє формуванню природничих компетентностей [2, с.95], розвитку життєвих навичок, підвищенню якості знань, розвитку особистості. Інтегрований курс “Я досліджую світ” суттєво відрізняється від інших предметів. Його відмінність визначається головним завданням: педагогічними методами вплинути на реальну поведінку учнів шляхом розвитку у них життєвих навичок сприятливих для розвитку та безпеки учнів. На відміну від традиційних уроків, коли вчитель переважно говорить, а учні слухають, на уроках інтегрованого курсу “Я досліджую світ” необхідно використовувати активні методи навчання, що базуються на активній участі самих учнів у процесі набуття знань. Створюючи проблемні ситуації учитель спонукає учнів активно мислити, глибше розуміти матеріал і краще його засвоювати. Вміле, раціональне, науково і методично обґрунтоване використання проблемного навчання значно розширює спектр знань, вмінь і навичок учнів, сприяє мотивації навчання, розвитку критичного мислення [10, с.16].

Таким чином, на основі теоретичних пошуків можемо виокремити найбільш оптимальні умови, що забезпечують ефективність використання технології проблемного навчання на уроках інтегрованого курсу “Я досліджую світ”:

- забезпечення проблематизації навчального матеріалу та педагогічне керівництво навчально-пізнавальною діяльністю учнів;
- встановлення діалектичного зв’язку між відомим і невідомим матеріалом;
- урахування об’єктивних можливостей навчального матеріалу щодо створення проблемних ситуацій вчителем;
- забезпечення самостійної дослідницької діяльності молодших школярів на уроці.

Сьогодні навчання розглядається як багаторольовий процес. Акцент на цьому виключно важливий для подолання побутової авторитарної парадигми навчання, де панує монофункціональний підхід до дитини, яка розглядається і оцінюється лише з боку навчальних досягнень (О.Савченко). Технологія проблемного навчання – освітня інновація,

спрямована на розвиток самостійного мислення, формування предметних компетентностей, дієвий засіб виховання демократичного менталітету. Організація проблемного навчання на уроках інтегрованого курсу “Я досліджую світ” сприяє більш активному і продуктивному засвоєнню учнями найважливіших знань про предмети, взаємозв’язки і закономірності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ початкової освіти <http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний%20стандарт%20початкової%20освіти.pdf>
- [2] Грошовенко О.П., Казьмірчук Н.С., Вікарчук Н.Г. Формування природничих компетентностей молодших школярів засобами проєктної діяльності. Імідж сучасного педагога. 2021. №1 (196). С.95-101.
- [3] Закон України «Про освіту» : від 05.09.2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pedrada.com.ua/article/1484-znayomtesyazakon-ukrani-pro-svtu-2017>.
- [4] Концепція початкової освіти: Проєкт. Початкова школа. 2016. № 1. С. 1–4.
- [5] Методика навчання інтегрованого курсу “Я досліджую світ”: природнича складова : робочий зошит з методичними матеріалами для студентів спеціальності 013 Початкова освіта / авт..упор. О.П.Грошовенко, І.А.Стахова.- 4 е вид., переробл. і допов. Вінниця, 2020. 180 с .
- [6] Інновації в освіті: перспективи розвитку : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції [м. Тернопіль, 20 травня 2021 р.]. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 357 с.
- [7] Грошовенко О.П., Пахальчук Н.О., Стахова І.А. Технології формування природничо-екологічної компетентності молодших школярів / International scientific and practical conference «Pedagogy and Psychology in the Modern World: the art of teaching and learning» : conference proceedings, February 26–27, 2021. Vol. 1. Riga, Latvia : «Baltija Publishing». 232 pages;
- [8] Стахова І.А., Грошовенко О.П. Формування готовності майбутніх учителів до природоохоронної роботи в початковій школі : методичні рекомендації. Вінниця: ФОП “Корзун”. 52 с.
- [9] Грошовенко О.П., Казьмірчук Н.С., Вікарчук Н.Г. Формування природничих компетентностей молодших школярів засобами проєктної діяльності. Імідж сучасного педагога. 2021. №1 (196). С.95-101.
- [10] Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н.М.К. «Літера ЛТД», 2018. 160 с.
- [11] Комунікація в Інтернет-просторі: психологічний аспект / Н. І. Лазаренко, А. М. Коломієць, О. М. Паламарчук. Інформаційні технології і засоби навчання. 2018. Т. 65, № 3. С. 249-261.
- [12] Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: підручник для студентів пед. фак. К.: Абрис, 1997. 416 с.

USING PROBLEM LEARNING TECHNOLOGY IN LESSONS EXPLORING THE WORLD

Hroshovenko Olha Petrovna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Associate Professor of Primary Education Vinnytsia State Pedagogical Mykhailo Kotsyubynsky University
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-3251-5178
olgapdu@gmail.com

Zhovnych Olesia Volodymyrivna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Methods of Teaching Foreign Languages
Vinnytsia State Pedagogical Mykhailo Kotsyubynsky University
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: 0000-0001-6430-7341
zhole@ukr.net

Koval Tetyana Vasylivna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Associate Professor of the Department of Art Disciplines of Preschool and Primary Education
Vinnytsia State Pedagogical Mykhailo Kotsyubynsky University
ORCID ID: 0000-0002-3190-1181
tanyabyzja@ukr.net

Abstract. The article focuses on the technology of problem-based learning as an innovation, which is characterized by a rational organization of educational activities. The exceptional role of problem-based learning technology is characterized in the context of the implementation of the concept of the New Ukrainian School, the principles of personality-oriented, competency-based, integrated approaches. The implementation of problem-based learning technology has been studied in the lessons of the integrated course "I explore the world".

The article draws attention to the fact that the problem-based learning technology is based on a problem situation. The problem situation is considered as a tool of problem-based learning technology, which arises as a result of mental interaction of the student with the educational material. Particular attention is paid to the need for teachers to master the techniques of creating a problem situation in the classroom. The problem situation should cause a cognitive need, help the child to discover the essence of the process or phenomenon being studied.

As a result of theoretical research, it was concluded that the problem situation is characterized by an imaginary incompatibility of two or more information. Creating a problem situation is the basis of problem-based learning, which provides an appropriate level of preparedness, interest of the student in finding an unknown result.

In the process of studying the integrated course "I explore the world" by younger students, children form ideas about the world around them. Lessons in the integrated course "I explore the world" are generally practical. The integrated course "I explore the world" is based on creative cooperation between student and teacher, learning in situations close to real life. The technology of problem-based learning in this context is an important tool for the formation of natural competencies.

The technology of problem-based learning is considered from the standpoint of an effective tool for obtaining the desired educational result, the methodological level of consideration of pedagogical problems, the introduction of systems thinking.

The concept of problem-based learning is considered as one that is based on the basis of development, strength of knowledge in their independent achievement. The technology of problem-based learning is considered as a pedagogical technique that can serve different purposes and be organically applied in different pedagogical technologies.

Key words: problem-based learning, technology, integrated course "I explore the world".

References (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] DERZHAVNYI STANDART pochatkovoї osvity [http://dano.dp.ua/ attachments/article/ 303/Derzhavnyi%20standart%20pochatkovoї%20osvity.pdf](http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Derzhavnyi%20standart%20pochatkovoї%20osvity.pdf)
- [2] Hroshovenko O.P., Kazmirchuk N.S., Vikarchuk N.H. Formuvannia pryrodnychkh kompetentnosti molodshykh shkolariv zasobamy proiektnoi diialnosti.Imidzh suchasnoho pedahoha. 2021.№1 (196). S.95-101
- [3] Zakon Ukrainy «Pro osvitu» : vid 05.09.2017 № 2145-VIII [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.pedrada.com.ua/article/1484-znayomtesyazakon-ukrani-pro-svtu-2017>.
- [4] Kontsepsiia pochatkovoї osvity: Proekt.Pochatkova shkola. 2016. № 1.S. 1–4.
- [5] Metodyka navchannia intehrovanoho kursu “Ia doslidzhuiu svit”: pryrodnycha skladova : robochyi zoshyt z metodychnymy materialamy dlia studentiv spetsialnosti 013 Pochatkova osvita / avt..upor.O.P.Hroshovenko, I.A.Stakhova.- 4 e vyd., pererobl. i dopov.Vinnytsia, 2020.180 s .
- [6] Innovatsii v osviti: perspektyvy rozvytku : materialy I Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii [m. Ternopil, 20 travnia 2021 r.]. Ternopil : ZUNU, 2021. 357 s.
- [7] Hroshovenko O.P., Pakhalchuk N.O., Stakhova I.A. Tekhnolohii formuvannia pryrodnycho-ekolohichnoi kompetentnosti molodshykh shkolariv / International scientific and practical conference «Pedagogy and Psychology in the Modern World: the art of teaching and learning» : conference proceedings, February 26–27, 2021. Vol. 1. Riga, Latvia : «Baltija Publishing». 232 pages;
- [8] Stakhova I.A., Hroshovenko O.P. Formuvannia hotovnosti maibutnikh uchyteliv do pryrodookhoronnoi roboty v pochatkovii shkoli : metodychni rekomendatsii. Vinnytsia: FOP “Korzun”.52 s.
- [9] Hroshovenko O.P., Kazmirchuk N.S., Vikarchuk N.H. Formuvannia pryrodnychkh kompetentnosti molodshykh shkolariv zasobamy proiektnoi diialnosti.Imidzh suchasnoho pedahoha. 2021.№1 (196). S.95-101
- [10] Nova ukrainska shkola: poradnyk dlia vchytelia /pid zah. red. Bibik N.M.K.«Litera LTD», 2018.160 s.
- [11] Komunikatsiia v Internet-prostori: psykholohichni aspekt / N. I. Lazarenko, A. M. Kolomiets, O. M. Palamarchuk. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia. 2018. T. 65, № 3.S. 249-261
- [12] Savchenko O.Ia. Dydaktyka pochatkovoї shkoly: pidruchnyk dlia studentiv ped. fak. K.: Abrys, 1997.416 s